

THE PLACE OF WOMEN IN WAR 1914-2014

Sarajevo, 7-8 juni, 2014

SANELA BAJRAMOVIC JUSUFBEGOVIC

I juni i år hölls konferensen *The Place of Women in War 1914-2014* i Sarajevo. Titeln till trots handlade majoriteten av bidragen om de senaste två decennierna. Då flera av presentationerna var dagsaktuella var de samtidigt viktiga och känslomässigt svåra att tala om. I en syrefattig lokal och med tårarna i halsen försökte de syriska aktivisterna Maria Al Abadeh och Razan Ghazzawi finna ord för att beskriva syriska kvinnors aktivism före och under det pågående kriget. De berättade om orädda, självuppoftande gärningar under revolutionen (2011) då kvinnor och män stod sida vid sida, och kvinnors krympande handlingsutrymme sedan krigsutbrottet. De berättade om aktivister som trots dessa hinder, och det brinnande kriget, utmanar nyupprättade gränser. Den mestadels kvinnliga publiken som hade samlats i centrala Sarajevo för att delta i konferensen lyssnade igenkännande.

Konferensen organiserades av den franska akademiska organisationen *Women in War*, som fram till 2018 planerar ytterligare fyra sådana runt om i världen. Ett hundratal deltagare, både akademiker och aktivister, från olika håll i världen möttes i syfte att uppmärksamma och diskutera relationen mellan genus och väpnade konflikter. Cirka 40 deltagare presenterade sina arbeten antingen i paneldiskussioner, rundabordssamtal eller via en speciell YouTube-kanal. Första konferensdagen handlade om kvinnors *olika* krigserfarenheter och roller under krig, med rundabordssamtal om kvinnor som motståndare till våld, krig och nationalism, men också kvinnor som soldater. Andra dagen behandlades efterkrigsperioden och då särskilt krigsdomstolar. Det råder ingen tvekan om att Bosnien-Hercegovinas krigs- och efterkrigsperiod fick mest utrymme, men ett flertal bidrag satte också andra krigs- och konfliktdrabbade områden i centrum. På grund av utrymmesskäl har jag valt att i korta drag redogöra för sessionen som handlade om sexuellt våld i krig.

Som forskare har jag i över tio år intresserat mig för krigsrelaterat sexuellt våld. Jag har studerat ämnet ur ett offerperspektiv samt följt det bosniska samhällets (i detta fall särskilt kvinnoorganisationers) hantering av dess följder. Mina förväntningar på denna sist placerade session i programmet var höga av flera skäl. Det var just i samband med det bosniska fallet som historiska förändringar inom internationell rätt kom, likaså synen på sexuellt våld som krigsstrategi. Bosnien är också ett skolexempel på hur den här typen av våld förblir en av de mest känsliga politiska frågorna även efter undertecknandet av fredsavtalet. Med tanke på det blev jag förvånad över att sessionen om sexuellt våld i krig saknade befintlig forskning om den bosniska kontexten. Synd är det också att aktivister från inhemska kvinnoorganisationer, som besitter flerårig erfarenhet av arbete med frågan, inte fanns bland presentatörerna. Det hade varit ett ypperligt tillfälle att dela med sig av den ackumulerade kunskapen med deltagare från länder där krig fortfarande pågår. De två vetenskapliga bidragen, skrivna av amerikanska akademiker, studerade fenomenet sexuellt våld i krig på en teoretisk nivå. I båda bidragen, som alltså inte var baserade på genomförda empiriska studier, tangerades orsaksfrågan. Holly Williamson från Arizona State University diskuterade en rad potentiella orsaker till varför män våldtar i krig. Hon intresserade sig för varför sexuellt våld i krig varierar mellan kontexter. Något svar på den sista frågan kunde Williamson inte ge då hon endast var i början på empiriarbetet.

Women in War är en liten organisation vars medlemmar (akademiker) arbetar på frivillig basis. Organisationens mål är att bryta tystnaden om kvinnor och krig. Ett annat, minst lika viktigt syfte, är att skapa mötesplatser för forskare och aktivister som arbetar med liknande frågor. Båda syften har organisationerna lyckats väl med i Sarajevo. Ett av budskapen som i alla fall jag bär med mig från denna konferens är att akademiker och aktivister behöver varandra. I samarbetet finns frön till förändring av de samhällen vi lever i. Ett illustrerande exempel är bosniska aktivisters roll i institutionaliseringen av genusvetenskap i landet. Kvinnovetenskap startades i slutet av 1990-talet som en alternativ utbildning av en kvinnoorganisation, något senare kom tidskriften *Patchwork*, och senare även ett masterprogram vid universitetet. Det sistnämnda, bör det kanske tilläggas, med generösa bidrag från SIDA. Framtiden för genusvetenskap, och genus som en analytisk kategori inom andra vetenskapliga discipliner är tyvärr fortfarande oviss. Att *Women in War* bildar en filial i Sarajevo, och förlägger sin första konferens till den bosniska huvudstaden kan bara stärka genusstudiernas position. Nästa år arrangeras konferensen i Libanons huvudstad Beirut.

Sanela Bajramovic Jusufbegovic

Epost: sanela.bajramovic-jusufbegovic@oru.se